

FAIR

Een
ODE aan
eerlijke
KLEDING

FAIR is een initiatief van Mondiaal FNV om aandacht te vragen voor eerlijke kleding. Kleding is eerlijk, als deze wordt gemaakt door mensen die op zijn minst een leefbaar loon ontvangen en hun werk onder fatsoenlijke en veilige arbeidsomstandigheden kunnen doen.

SHOPPING GUIDE

Kies deze feestdagen eens voor een FAIR outfit / PAGINA 4

LEES / VOLG / KIJK

Meer weten over eerlijke kleding? Volg deze media en mensen / PAGINA 12

ACHTERGRONDVERHAAL

Waarom maken we dit magazine? Mondiaal FNV legt uit / PAGINA 14

EERLIJKE MERKEN INDEX

Een naslagwerk van kledingmerken met liefde voor hun makers / PAGINA 17

CHECKLIST: 5 AANDACHTSPUNTEN

Waar kun je vanaf nu op letten als je nieuwe kleding koopt? / PAGINA 19

SPECIALE DANK AAN

Onze dank gaat uit naar iedereen die meewerkte aan dit nummer, waaronder alle inspirerende vrouwen die een bijdrage leverden aan onze covershoot en die elk op eigen wijze de wereld mooier maken. Dank, Marije Braber van Lovely Lane, voor je ongelooflijke gastvrijheid en je prachtige '70's inspired collectie die met zoveel liefde wordt gemaakt bij Atelier Made Here. Dank, Emanuelle Vos, voor het stralende covermodel dat je bent en dat je je via je platform High Radiance zo holistisch inzet voor bewuster leven. Dank, Anne Timmer en Alexandra Borcila; jullie vakmanschap leverde mooiere beelden op dan we ons ooit konden voorstellen. Dank, Jeanne Kroon en Anne-Lieke van Zazi Vintage, voor het omarmen van onze missie, het uitlenen van de droomjurken en het kleurrijke merk dat jullie met zoveel liefde voor de maaksters runnen. Dank, Mélanie Pigeaud en Lisa Schotman van The Collection One, voor het lenen van jullie prachtige eerlijke sieraden voor de covershoot. Zonder jullie allen was FAIR niet zo mooi geweest.

Beeld Renée Doorn

Misschien weet je niet waar je moet beginnen. Of denk je dat de slechte arbeidsomstandigheden in de fast fashionindustrie 'vast wel meevallen'. Hoe dan ook, dit minimagazine is nodig. In de schaduw van de modewereld werken nog steeds vele miljoenen kledingarbeiders (al noemen wij ze liever gespecialiseerde vakmensen) die de werkelijke prijs betalen van 'onze' spotgoedkope kleding. Tijd om het tij te keren! In FAIR laten we je zien hoe het óók kan, van de mooiste inspiratie voor de feestdagen tot een checklist om kritischer naar merken te kijken. Hopelijk zet het je aan het denken om meer met je hart te kopen en je te verdiepen in de wereld achter je kleding. Want, zoals initiatiefnemer Mondiaal FNV zegt: "als wij eerlijker gaan kopen, dragen we direct bij aan een verbetering van de arbeidsomstandigheden in de kledingindustrie". Deel dit magazine met iedereen die dit moet lezen. Stel merken vaker vragen. Support met je geld merken die hun vakmensen wél respecteren en push de kledingindustrie zo in de goede richting. Want vergeet niet: jij kunt het verschil maken. Elke aankoop weer. / SARA DUBBELDAM @when_sara_smiles

SHOPPING GUIDE

FEESTJE
voor *jou*
FAIR
voor de
makers

Fotografie Anne Timmer

GOED uitgepakt

Shine met prachtige eyecatchers die ongetwijfeld voor veel 'wauw, waar is-ie van?'-vragen gaan zorgen. Heb je even? Inspirerend achtergrondverhaal, anyone?

→ **PAK**
Capsule Studio
Amsterdam
€ 300,00

→ **BROEKJE**
Anekdot
€ 79,00

→ **OORBELLEN**
Fau Atelier
V.a. € 60,00

6 / FAIR

↓ **LANGE JURK**
Zazi Vintage
€ 729,00

↑ **AVONDJURK**
Reformation
€ 345,00

↑ **OORBEL**
Tess van Zalinge
V.a. € 55,00

↓ **PAK**
Emeka
€ 390,00

← **HOGE LAARZEN**
Aeyde
€ 495,00

7 / FAIR

↓ **KETTING**
Young Frankk (via
The Collection One)
€ 129,95

↓ **MANTEL VAN IMITATIEBONT**
Stella McCartney
(via De Bijenkorf)
€ 1595,00

↑ **VEGAN LEREN BROEK**
CAES
€ 450,00

↓ **VEGAN TAS**
IRIS MAREE
€ 420,00

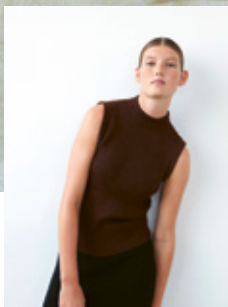

De mooiste KLASSIEKERS

Unbore je basics en geef definitie aan je stijl met mooie stukken die je met je hele garderobe kunt combineren.

↖ **CUSTOM MADE SUIT**
L'atelier Radiance
€ 468,00

→ **TOP**
Carcel
€ 147,00

→ **BEHA**
Underprotection
€ 55,00

↑ **PANTALON**
Vanilla
€ 109,95

↓ **OORRINGEN**
Mélanie Pigeaud
V.a. € 99,95

↑ **FLARED BROEK**
Lovely Lane
€ 279,00

↓ **KETTING**
Wildthings
Collectables
(via Rogue)
€ 84,90

↑ **BLAZER**
COSSAC
€ 168,00

↙ **LOAFERS**
Miista
€ 315,00

→ **TAS**
MYoMY
€ 149,95

↑ **JUMPSUIT**
J-Lab31
€ 179,95

↘ **BLOUSE**
Skall Studio
V.a. € 120,00

↘ **HOED**
Bufandy
€ 64,95

Chillen in STIJL

Waarom kiezen tussen esthetisch, ethisch en comfy als het ook allemaal kan? Kies voor een chilloutfit die je nooit meer uit wilt doen.

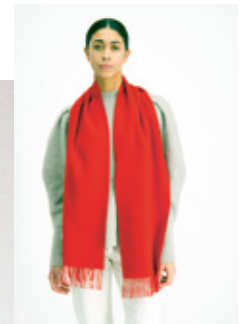

↑ SWEAT SUIT
Teym
V.a. € 89,00

← VEGAN SNEAKERS
Joline Jolink
€ 212,00

→ OORRING
Flawed
€ 12,95

→ SJAAL
Alpaca
Loca
€ 99,00

↓ FLARED LEGGING
King Louie
€ 59,95

← COMFY SUIT
This is CURRATED.
€ 230,00

↑ PUFF COAT
Embassy of Bricks and Logs
(via thegreenlabels.com)
€ 388,00

↓ COLTRUI
Kuyichi
€ 80,00

↓ TAS
DENISE ROOBOL
€ 134,99

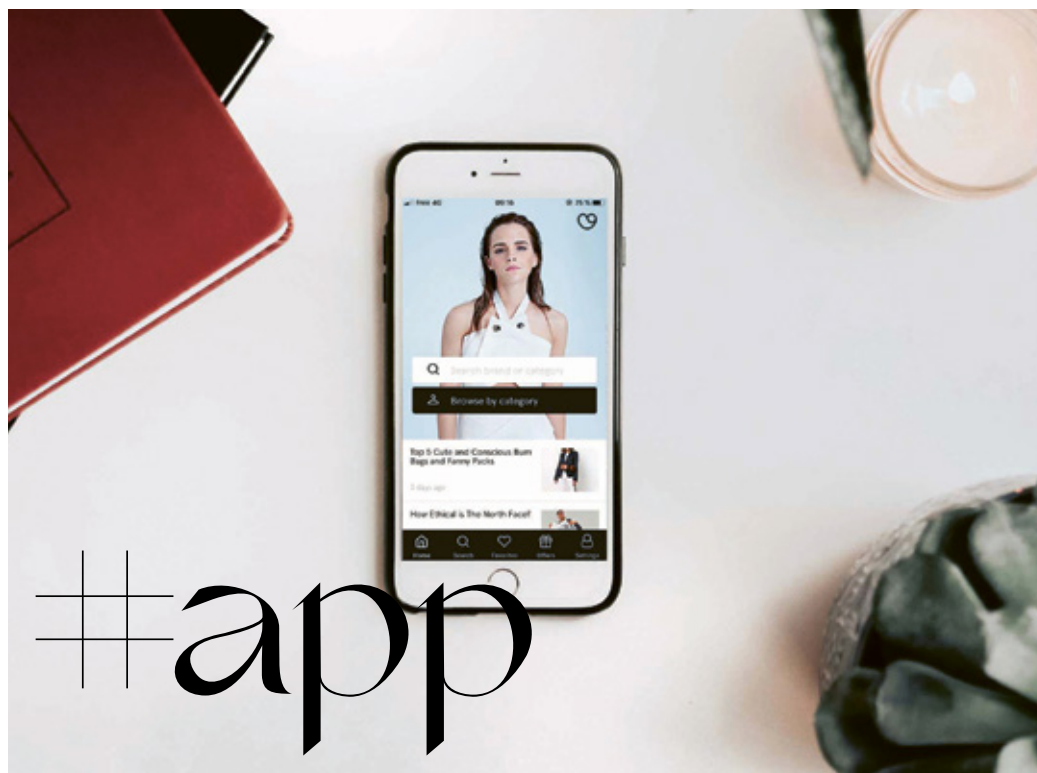
↑ BEHA
Organic Basics
(via Take It Slow)
€ 40,00

↙ PANTOFFELS
TOMS
€ 65,00

↗ TAS
O My Bag
€ 159,00

#app

GOOD ON YOU Benieuwd hoe je favoriete merk scoort op het gebied van arbeidsomstandigheden? Good On You helpt je op weg. Op goodonyou.eco of via de handige app zie je in hun uitgebreide merkoverzicht (met meer dan 2000 merken!) hoe de fast- én fair fashionwereld scoort op het gebied van Planet, People en Animals. Op basis daarvan krijgen merken een “Overall Score” van “We Avoid” tot “Great”.

#nieuws

DE CORRESPONDENT is een goede inhoudelijke nieuwsbron voor meer achtergrondinfo over fair fashion. Correspondent Kleding Emy Demkes schrijft toegewijd en scherp over de wereld achter onze kleding. Van het op hol geslagen modesysteem tot de arbeidsomstandigheden in kledingfabrieken.

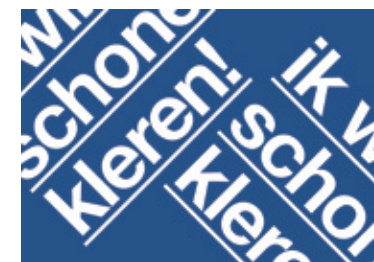
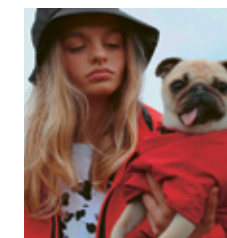
#boek

A SUSTAINABLE WARDROBE is het onlangs verschenen boek van Stephanie van den Sigtenhorst. Na jaren bloggen over slow fashion op haar platform Let's Talk Slow bundelde ze al haar tips, tools en inspiratie om jou te helpen je kledingkast duurzamer en eerlijker te maken. A Sustainable Wardrobe bevat onder andere info over green-washing, eerlijke kledingcertificaten en waar je op moet letten als je iets nieuws koopt. Meer lezen over eerlijke (en duurzame, aangezien dat sterk met elkaar verweven is) kleding? Dit Is Een Goede Gids van Marieke Eyskoot en Slow Fashion van Safia Minney (oprichter van het eerlijke kledingmerk People Tree) zijn ook interessant.

#website

PROJECT CECE is een Nederlandse verzamelwebsite voor eerlijke en duurzame kleding. Het platform werkt samen met meer dan 200 duurzame webshops en verzamelt hun aanbod op één plek. Met behulp van 5 labels voor verschillende kanten van duurzaamheid filter je op wat jij belangrijk vindt en browse je gemakkelijk door het mooie aanbod van meer dan 500 duurzame modemerken.

#campagne

SCHONE KLEREN CAMPAGNE (SKC) zet zich al sinds 1989 in voor een eerlijke én transparante kledingindustrie. SKC daagt niet alleen consumenten uit om merken verantwoordelijk te houden, maar vecht ook achter de schermen keihard voor een eerlijkere kledingindustrie door arbeidschendingen aan te kaarten, en te lobbyen voor betere wetten en regels en onderzoek. Hun website is een geweldige bron van informatie!

#merken

FAIR WEAR maakt zich onophoudelijk sterk voor een betere manier om kleren te produceren, waarbij de makers in de fabrieken centraal staan. De organisatie werkt samen met bijna 140 leden – kledingmerken – die zich hebben gecommitteerd om ervoor te zorgen dat kleding op een eerlijker, ethischer manier gemaakt wordt. Check op de website welke merken jouw aandacht verdienen.

In de kledingindustrie werken vele miljoenen mensen elke dag hard om in onze kledingbehoefte te voorzien. Wie zijn die mensen? En hoe kijken ze naar hun eigen werk? Fotograaf Chris de Bode maakte in opdracht van Mondiaal FNV en ASN Bank een fotoserie die de vakmensen achter onze kleding trots in beeld brengt. Laat je inspireren door hun verhalen.

GEMAAKT MET TROTS

De Bode liet Aye Moeh Moeh Zaw en haar collega's een kledingstuk kiezen dat bij ons in Nederland in de rekken van winkels als H&M en WE hangt, en fotografeerde ze in een voor hen geliefde omgeving. Zelf zou Aye Moeh Moeh Zaw de roze coltrui die ze draagt nooit kunnen betalen: de prijs van drie jassen van WE is gelijk aan het gemiddelde maandloon in Myanmar. Een werkdag duurt er al gauw 12 uur. En wie tijdens het werk aan het kletsen is, kan zo een strijkijzer naar het hoofd gegooid krijgen. Het grootste deel van wat de (voornamelijk vrouwelijke) kledingarbeiders verdienen gaat op aan het ondersteunen van familie, die ook nog eens vaak ver weg woont. Veel arbeidsters zien hun familie twee keer per jaar. Het is dat Aye Moeh Moeh Zaw met haar man en vijf andere familieleden bij haar ouders inwoont. Zo kunnen ze een klein beetje geld opzij leggen voor een reis naar Bangkok, waar ze iets meer kunnen verdienen.

OPKOMEN VOOR JE RECHTEN

De geportretteerde kledingmakers zijn niet alleen trots op het werk dat ze doen - veel van hen

↪ **Aye Moeh Moeh Zaw** (20) uit Myanmar draagt een roze trui die ze zelf uitkoos. Voor het project *Made by Me* portretteerde fotograaf Chris de Bode kledingarbeiders in een kledingstuk dat ze misschien wel zelf gemaakt hebben in de fabriek.

dromen hardop van een eigen kledingwinkel. Ze zijn óók trots op wat zij zelf doen om hun situatie te verbeteren. Bijvoorbeeld door zich in te zetten voor de vermindering van overuren, en voor veiliger werkomstandigheden in de fabrieken. Mondiaal FNV helpt hen zich bewust te worden van hun rechten, zodat ze hierover in gesprek kunnen gaan met hun werkgever. Dat doet zij door het ondersteunen van vakbonden en andere arbeidsorganisaties. Daarnaast werkt Mondiaal FNV samen met die organisaties aan een leefbaar loon voor de makers van de kleding die jij en ik dragen. Als je een nieuw T-shirt koopt van 5 euro, betekent dat eigenlijk altijd dat iemand in Bangladesh, India en Myanmar daar de prijs voor betaalt. Dat is wat wij onder eerlijke kleding verstaan: kleding die niet alleen het milieu zo min mogelijk belast, maar die ook onder fatsoenlijke omstandigheden is gemaakt. Omstandigheden waarin kledingarbeiders de vrijheid hebben om op te komen voor hun rechten.

De 22-jarige Than Than Win moet vijftien tot 30 kledingstukken per uur strijken, zes dagen per week. Vrijwel alles wat ze verdient draagt ze af aan haar ouders en ze is vaak te moe voor haar grootste hobby's: dansen en zingen. Ze hoopt één ding. 'Dat mijn verhaal het westen

↑ **Than Than Win** (22) woont bij haar ouders en nog 5 broers en zussen. In de fabriek verdient ze ongeveer € 150 per maand. Bijna iedere dag moet ze overwerken tot acht uur en soms zelfs tot tien uur 's avonds.

bereikt, zodat jullie onze situatie hier beter begrijpen.'

Het is precies waarom Mondiaal FNV het magazine dat nu voor je ligt mogelijk maakt, en samen met ASN Bank het fotoproject 'Made by Me' heeft gesteund. Als je kiest voor een eerlijke outfit, en een eerlijke prijs betaalt, help je indirect jonge vrouwen als Aye Moeh Moeh Zaw en Than Than Win hun situatie te verbeteren. Dat kun je ook doen door aan de kassa te vragen waar en hoe de kleding die je afrekent gemaakt is. Alle beetjes helpen. Zeker als je bedenkt dat in Myanmar een miljoen mensen in de kledingindustrie werken. Zo trots als Aye Moeh Moeh Zaw in 'haar kleding' voor de camera stond, kun jij in jouw eerlijke kleding voor de spiegel staan.

Kijk de hele fotoserie 'Made by Me' van Chris de Bode op www.mondiaalfnv.nl

DEEL EN WIN
€100 FAIR
SHOPTEGOED
#fairfashionchallenge

Share the (fair) love

Tijd voor actie! Daag jezelf uit en verdiep je eens in de verhalen achter je kleding. Deel je liefde voor jouw favoriete FAIR kledingstuk op Instagram met de hashtag #fairfashionchallenge en win €100 shoptegoed voor je eerstvolgende aankoop!

Ga eens in een korte challengeperiode aan de slag met eerlijke kleding. Je zult ervaren dat stijl en idealen perfect hand in hand gaan. Deel je FAIR lievelingsitem of een gevalletje 'dit wil ik!' in een winkel op Instagram met de hashtag #fairfashionchallenge. Vertel het verhaal achter het kledingstuk en geef het merk erachter een podium. Zo zetten we samen eerlijke kleding op de kaart.

Onder alle inzendingen verloten we 5x €100 FAIR shoptegoed voor je eerstvolgende lievelingsitem. Op 24 december ontvangen de winnaars een feestelijke DM in hun inbox. Houd 'm dus in de gaten...

MERKENINDEX

De mooie merken in deze INDEX produceren, voor zover wij kunnen vaststellen, kleding en accessoires met respect voor de makers. Dit is onze aanzet en de lijst is niet compleet: er zijn er nog veel meer. Ga ook zelf kritisch op zoek naar opkomende fair fashion pioniers en bouw je eigen index, zodat je altijd een persoonlijk naslagwerk hebt als je iets nieuws gaat kopen. Moet je wennen aan de hogere prijs dan je van fast fashion gewend bent? Besef dan dat die prijs er direct aan bijdraagt dat mensen een eerlijk loon en een veilige werkomgeving krijgen. Koop minder en bewuster. Spaar voor items waar je écht verliefd op bent. Wees een beetje streng voor jezelf. En als je iets koopt, kies dan FAIR.

ALLERLEI

- Aesthetic Stories
- Alchemist
- Christy Dawn
- Confidante
- COSSAC
- Embassy of Bricks and Logs
- FRISUR
- Hello Guave
- Hund Hund
- Kind Studio
- King Louie
- LangerChen
- Lu•ciece
- Lucy and Yak
- Jan 'n June
- J-Lab31
- Justine Tabak
- Maïum
- Noumenon
- Nude Ethics
- OhSevenDays
- ORTHODOXX
- People Tree

ACCESSOIRES

- Pelechecoco
- Rita Row
- Thinking MU
- This Is CURRATED.
- TWOTHIRDS

ACCESSOIRES & BRILLEN

- Ace & Tate
- Alpaca Loca
- Bufandy
- Dick Moby
- GOBI Amsterdam
- QNOOP

ACTIVE WEAR

- adidas by Stella McCartney
- ECOALF
- Girlfriend Collective
- LikeWise Label
- Organic Basics
- Patagonia
- TALA
- VAUDE

BASICS

- ARMEDANGELS
- By Signe
- CAES
- Colorful Standard
- dariadéh
- Dedicated
- Everlane
- Filippa K
- Goat Organic Apparel
- Honest Basics
- Joline Jolink
- Organic Basics
- studio JUX
- Teym
- The Slow Label
- Unrecorded.
- Vanilia

BOLD STYLE

- Acne Studios
- Katharine Hamnett
- Lovely Lane
- Paloma Wool
- Reformation

- Sissel Edelbo
- Stella McCartney
- Yevu
- Zazi Vintage

BUSINESS WEAR

- Admise Paris
- Capsule Studio Amsterdam
- Emeka
- L'atelier Radiance
- Suitsupply
- Saanguin
- Vanilia

GROTER MATENSPECTRUM

- Ace & Jig
- Elizabeth Suzann
- Hope and Harvest
- Lara Intimates
- L'Atelier Radiance
- Lucy & Yak
- Mara Hoffman
- Reformation
- Seasalt Cornwall

- TALA
- Thought Clothing
- Vetta

JEANS

- Kings of Indigo
- Kuyichi
- MUD Jeans
- Nudie Jeans

KNITWEAR

- Ami Amalia
- babaà
- Club Knit
- Diarte
- I Love Mr. Mittens
- L'Envers
- Loop.a life

LINGERIE /**NIGHTWEAR**

- Anekdot
- Le Nap
- Nette Rose
- Organic Basics
- Savara Intimates
- Swedish Stockings
- The Lingerist
- The Nude Label

- Tisja Damen
- Underprotection
- WORON

SIERADEN

- A Beautiful Story
- Ana Dyla
- Fau Atelier
- Flawed
- Julia Otilia
- Mélanie Pigeaud
- Neinties
- Pura Utz
- Riverstones
- Rogue
- Taj Amsterdam
- Wildthings Collectables
- Young Frankk

SCHOENEN

- About Arianne
- Aeyde
- ALOHAS
- Bottines
- CANO
- Collection and Co
- Dechase
- EKN
- Ethletic

- Flattered
- Good Guys Don't Wear Leather
- Indosole
- Miista
- Mireia Playà
- SAYE
- TOMS
- Veja
- Womsh

SWIMWEAR

- allSisters
- AYA Label
- Augustine Amsterdam
- Ayla Swim
- Bower
- Clo Stories
- Halla Halla
- Julienne
- JUNGL
- Matteau
- OCEANCHILD
- Woodlike Ocean

TASSEN

- DENISE ROOBOL
- Elenbaas Atelier
- Fraenck

- IRIS MAREE
- Lisa Marin
- Monsak
- MYoMY
- O My Bag
- PANGO & LINN
- Pingponq
- Raff
- Sandqvist
- Solitude the Label
- Tototè Studio

**VERZAMEL-
WEBSHOPS (NL)**

- Geitenwollenwinkel
- Project Cece
- SCOON
- Sophie Stone
- studio JUX
- Take It Slow
- The Collection One
- thegreenlabels.com
- Verse
- Wolf and Storm

Meer eerlijke merken ontdekken? Check de Brand Guides op whensarasmiles.nl.

MONDIAAL FNV

Mondiaal FNV wil goede arbeidsomstandigheden voor iedereen en dat inkomen en welvaart eerlijk verdeeld worden. Daarom zetten we ons in voor goed werk in diverse beroepen, zoals bijvoorbeeld voor de makers van onze kleding. Die wordt in landen als Bangladesh, Myanmar, India en Indonesië gemaakt. Daar zijn de arbeidsomstandigheden meestal slecht en heb je weinig rechten als werknemer. We helpen de werknemers in deze landen zich te verenigen in vakbonden, want samen staan ze sterk en kunnen ze afspraken maken met werkgevers en de overheid over betere arbeidsvoorwaarden. De kledingindustrie is zo groot dat we hieraan samenwerken met verschillende partners, zoals CNV Internationaal, Fair Wear Foundation

en het ministerie van Buitenlandse Zaken. Want zo staan ook wij sterker. Ons helpen? Kijk dan eens of lid worden van FNV iets voor jou is.

Alle in deze uitgave gepubliceerde teksten zijn voor rekening van de redactie en komen niet noodzakelijkerwijs overeen met de standpunten van Mondiaal FNV. Mondiaal FNV kan niet verantwoordelijk worden gehouden voor eventuele fouten of anderszins.

**MINISTERIE VAN
BUITENLANDSE ZAKEN**

Deze publicatie is uitgebracht als onderdeel van het Strategic Partnership for Garment Supply Chain Transformation, met steun van het ministerie van Buitenlandse Zaken.

Mondiaal FNV

Rijksoverheid

Check, check, dubbelcheck

2

Let op merktransparantie

Hoe vager een merk communiceert, hoe meer het vaak te verbergen heeft. Zoek altijd naar achtergrondinformatie. Eerlijke merken delen namelijk graag met wie ze samenwerken en hoe ze produceren, in tegenstelling tot fast fashionbedrijven. Check altijd de 'Productie'-pagina op de website en kijk hoe open er wordt verteld over alle fabrieken. Publiceert het merk de gegevens van alle fabrieken? Worden de makers benoemd en krijgen ze een podium? Hoe uitgebreid is die informatie? Heeft het merk een hechte langetermijnrelatie met z'n fabrieken? Produceert het merk bij (kleinere) familiebedrijven?

4

Zoek naar bewijs

Bekijk de website van het merk en de moedermaatschappij en zoek naar meer bewijs voor mooie claims. Voorbeelden van certificaten/memberships waar je ook op kunt letten zijn SA8000, Fair Wear Foundation en B Corp. Op [Project CeCe](http://ProjectCeCe.nl) vind je een lijst met veelgebruikte eerlijke en duurzame certificaten in de modewereld (www.projectcece.nl/certificates). *Let op:* ook certificaten geven geen totale zekerheid, maar het kan je wel richting geven. En heeft een merk geen certificaat? Dan betekent het niet dat het niet fair produceert. Certificaten en memberships kosten vaak (veel) geld en vooral voor kleinere merken is dat niet haalbaar.

1

Té lage prijs? Volg je gut feeling

Een goede merkencheck begint bij gezond verstand. Bij een shirtje van vijf euro kun je er bijna zeker van zijn dat de makers (en de planeet) de werkelijke prijs betalen. Wees kritisch op fast fashionketens die alleen maar snelle hypes volgen, kleding voor spotprijzen aanbieden en vaak stunten met megakortingen.

3

Check de Good On You app

Deze internationale duurzame kleding app is perfect om merken op transparantie en betrouwbaarheid te checken. Dit – overigens erg stijlvolle! – platform heeft een hele grote database en beoordeelt veel grote merken op duurzaamheid en durft kritisch te zijn. Een fijne bron, ook om nieuwe merken te ontdekken.

5

Bij twijfel: mail het merk

Twijfel je nog steeds? Stuur het merk altijd een mailtje; een eerlijk merk zal uitgebreid en open reageren. Krijg je vervolgens een vaag, algemeen bericht terug en voelt het niet goed? Beschouw het dan als een no go. Lees hoe je greenwashing kunt herkennen op: whensarasmiles.nl/greenwashing-modemerken-herkennen.

HET wordt
TIJD dat we
onszelf *écht* in
de SPIEGEL gaan
AANKIJKEN.
Wat vind JIJ
ECHT belangrijk?
En wat ga je NU
veranderen?